

Trojstátí Čech, Bavorska a Saska – ideální místo pro toulky přírodou

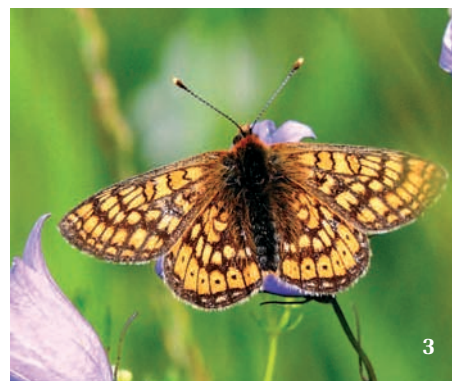
Pokud hledáte přírodovědně zajímavé, relativně klidné a turisticky nepříliš známé místo, můžete se vydat na vycházku, výlet nebo třeba exkurzi se studenty do nejzápadnějšího cípu České republiky. Navštivte město Hranice v Ašském výběžku a dejte se po stopách atraktivní naučné stezky, která nese název Na cestě k Trojstátí. Zavede vás do téměř neznámých končin naší vlasti a přiblíží evropsky významnou lokalitu Bystřina – Lužní potok ze soustavy Natura 2000, jež zahrnuje přírodní rezervaci Bystřina a národní přírodní památku Lužní potok.

Po upravených cestách je trasa snadno dostupná pěším i cyklistům. Celý okruh s 9 informačními panely a odpočinkovými místy měří 18 km. Vede členitou krajinou do míst, kam byl do r. 1989 vstup zakázán. Bývalé přísné střežené hraniční pásmo se stalo zajímavou lokalitou, ukrývající mnohé přírodní a historické unikáty. Vrcholem naučné stezky je odlehlé místo uprostřed hlubokých lesů, kde se setkávají historické hranice tří „států“ – Čech, Bavorska a Saska – a které připomínají cenné hraniční kameny z r. 1844. Všechna roční období dodávají regionu specifickou atmosféru, ale k pozorování místní přírody se nejlépe hodí čas od května do srpna.

V katastru Trojstátí se rozprostírají dvě maloplošná chráněná území spojená do jedné evropsky významné lokality (EVL). Přípravuje se sloučení obou území v NPP Bystřina – Lužní potok. Nerušený vývoj chráněných druhů paradoxně umožnila železná opona a nepřístupnost míst v hraničním pásmu. Území se rozkládá přibližně v nadmořské výšce 600 m a důvodem ochrany jsou převážně křehká mokřadní

společenstva, oligotrofní tekoucí vody s jejich prameništi, přechodová rašeliniště a podmáčené louky, na které se váže typická biocenóza. Lužní potok a Bystřinu doprovázejí v jejich větší části toku porosty olše lepkavé (*Alnus glutinosa*) a různé druhy vrb (*Salix* spp.). Značnou část území však tvoří hospodářské výsadby většího smrku ztepilého (*Picea abies*), místy borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Zdejší flóra i fauna je postupně představena na informačních panelech naučné stezky, pro malé badatele jsou připraveny didaktické materiály, pomocí nichž mohou přírodu poznávat hravou formou.

Z bezobratlých živočichů jmenujme jako nejvýznamnější dva kriticky ohrožené zástupce, kteří si jistě pozornost zaslouží – byla kvůli nim vyhlášena zdejší chráněná území i samotná EVL. Indikátorem čisté vody a prostředí se stal mlž na pokračí vyhynutí – perlorodka říční (*Margaritifera margaritifera*, obr. 2). I přes svůj složitý vývoj a vysoké nároky na kvalitu vody zde nadále vzhledem ke své mimořádné dlouhověkosti přežívá. Neustálé revitali-

- 1 Typicky členitá krajina a údolí s podmáčenými loukami nad soutokem Lužního potoka a Rokytnice
- 2 Perlorodka říční (*Margaritifera margaritifera*), klenot mezi českými mlži
- 3 Hnědásek chrastavcový (*Euphydryas aurinia*), půvabný, ale mizející motýl z čeledi babočkovití (Nymphalidae)

zace a podpory biotopu se snaží populace zachránit, ta je však spíše na ústupu a není schopna kvalitní reprodukce – péče o zdejší populace tvoří součást celorepublikového programu věnovaného perlorodce říční. Vedle Ašského výběžku druh přežívá pouze na jednom místě na Vysočině a hojněji pak na několika lokalitách v jižních Čechách (blíže Živa 2011, 2: 80–81). V uvedených potocích Trojstátí lze narazit na několik stovek dospělých jedinců. Najít juvenilní stadia perlorodek však není snadné, druh se tu bohužel už nerozmnožuje, zbývají jen přestárlí jedinci. Část vývoje navíc probíhá paraziticky na pstruhovi obecném (*Salmo trutta*) a lososu obecném (*S. salar*; Živa 2015, 5: 222–224).

Dalším kriticky ohroženým druhem je denní motýl hnědásek chrastavcový (*Euphydryas aurinia*, obr. 3), jehož housenky u nás žijí v sourozeneckých hnízdech na čertkusu lučním (*Succisa pratensis*, obr. 4). V České republice létá tento druh už jen na několika lokalitách v Karlovarském kraji (Živa 2004, 2: 76–78). Ke svému životu potřebuje vlhké slunné louky chudé na živiny. Základní podmínkou přežití je výskyt čertkusu lučního v nízké osluněné vegetaci, ale i přítomnost jiných nektarodárných bylin a úseků roztroušené vyšší vegetace. Díky vhodnému managementu lokalit, především správnému kosení určitých částí luk, se hnědáskům na Hranicku daří na několika místech.

V tiché a odlehlé přírodě tu našli domov také další ohrožení a zajímaví zástupci fauny, např. majestátní dravec, který zde pravidelně hnízdí – luňák červený (*Milvus*

milvus), v Evropě ustupující korýš rak říční (*Astacus astacus*), zmije obecná (*Vipera berus*, obr. 10), nebo denní motýl otakárek fenyklový (*Papilio machaon*). Hraniční potoky pak obývají ryby jako vranka obecná (*Cottus gobio*) nebo mník jednovousý (*Lota lota*), ale také mihule potoční (*Lampetra planeri*), na jejíž ochranu je rovněž zaměřena zdejší EVL. V potocích se pravidelně brodí pár čápů černých (*Ciconia nigra*) nebo volavky popelavé (*Ardea cinerea*). Zaznamenan byl i výskyt nejdrobnější z našich sov – kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*).

Z rostlin lze jmenovat zástupce vázané především na vlhké louky a přechodová rašeliniště. Významnější a ohroženější druhy se vyskytují pouze ve fragmentech, nebo zcela ojediněle, a vyhledat je není snadné. Zjara lemuje okraje potoků zářivě bílá vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*, obr. 7). Pro vlhké louky je typický purpurově kvetoucí prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*, obr. 6), dále zástupci čeledi šachorovitých (*Cyperaceae*) s květenstvími připomínajícími chomáčky vaty suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*) a s. pochvatý (*E. vaginatum*, obr. 8). Koncem jara začíná rozkvétat na vlhčích loukách chudých na živiny drobný světle modrý a kriticky ohrožený

vítod douškolistý (*Polygala serpyllifolia*, obr. 5) – jeho výskyt v Krušných horách, ve Smrčinách a v Českém lese leží na východní hranici areálu druhu. Vzácně narazíme na rašelinných loukách na všivec bahenní (*Pedicularis palustris*) i v. lesní (*P. sylvatica*). Kolem turistických cest a na suchých slunných loukách lze v červnu pozorovat sytě žlutou léčivou bylinu prhu arniku (*Arnica montana*), na rašeliništích nenápadnou mochnu bahenní (*Potentilla palustris*) s nachovými květy a kolem potoků kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*). Na vodní hladině v červenci rozkvétá kriticky ohrožený rdest rdesnolistý (*Potamogeton polygonifolius*), u nás rostoucí pouze v Ašském výběžku. Přechodová rašeliniště

- 4 Čertkus luční (*Succisa pratensis*) – živná rostlina pro housenky hnědáka chrastavcového
 5 Nenápadný vítod douškolistý (*Polygala serpyllifolia*) roste hojně kolem potoka Bystřina.
 6 Prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), zástupce čeledi vstavačovitých (*Orchidaceae*)
 7 Vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), léčivá rostlina s bílým květenstvím
 8 Květenství suchopýru pochvatého (*Eriophorum vaginatum*)
 9 Rosnatka okrouhlostá (*Drosera rotundifolia*) v době květu (srpen)
 10 Zmije obecná (*Vipera berus*). Objevuje se tu i její černá forma. Snímky J. Levého

se v srpnu zbarví dočervena – to je v plném rozpuku masožravá rosnatka okrouhlostá (*Drosera rotundifolia*, obr. 9), na rašeliništích dozrávají i dužnaté plody plné vitamínů, jež nese poléhavý keřík klikva bahenní (*Vaccinium oxycoccos* neboli *Oxycoccus palustris*).

Pokud nahlédnete blíže do místní přírody, zjistíte, že výčet zajímavých druhů je obsáhlý a v mnoha ohledech unikátní. Přidáte-li k tomu putování k Trojstátí, stane se výlet opravdovým zážitkem.